

Посилення дослідницького та інноваційного компонентів.

Однією з ключових вимог Болонської декларації, що регламентує входження країн у європейський науковий і освітній простір, є підвищення якості вищої освіти. Дієвий спосіб досягнення відповідної якості освіти – забезпечення її конкурентоспроможності в організації дослідницької роботи.

У вищих навчальних закладах украї мiзерне фiнансування дослідницько-інноваційної складової їх діяльності. Так, частка «вузівського сектора» у загальному обсязі коштів різних джерел на наукові і науково-технічні роботи в 2007 р. в Україні становили приблизно 7 % і склали менше 5 % від асигнувань на вищу школу III і IV рівнів акредитації. Для порівняння, ця частка у бюджетах вищих навчальних закладів країн ОЕСР складає 25-30 %.

Необхідно при збільшенні державних і суспільних витрат на дослідження та їх розробки до рівня 2 % ВВП, пріоритетно спрямувати ці кошти у вищу школу, одночасно докорінно впорядковуючи її мережу. Також слід розірвати коло: брак досліджень і розробок у вищій школі – дефіцит дослідницько-інноваційних якостей у фахівців – слабкість дослідно-інноваційної орієнтації виробництва товарів, надання послуг – відсутність інвестицій в інноваційний розвиток, зокрема освітньої системи та професійних кадрів. (Біла Книга)

Актуальність цієї проблеми посилюється з огляду на значення високих технологій та наукоємних виробництв для сучасної економіки. Отже, проблема інтеграції науки й освіти у сучасному глобалізованому світі безпосереднім чином позначається також на багатьох галузях національної економіки та на соціальній сфері, оскільки вищий технологічний рівень товарів і послуг – це вищий рівень оплати праці, а відтак, і добробуту суспільства.

Розвиток вищої освіти, підвищення її якості, зокрема за рахунок посилення інтеграції з науковими дослідженнями, є одним з пріоритетів Європейського Союзу. Рада Європи у 2000 р. у Лісабоні (Португалія) прийняла Лісабонську стратегію (Lisbon Strategy) розвитку Євросоюзу, а в 2003-му в Барселоні (Іспанія) цю стратегію було доповнено рішенням щодо необхідності спрямування до 2010 р. не менше 3 % від ВВП на дослідження та інновації. Головною метою зазначеної Стратегії стало забезпечення до 2010 р. *трансформації об'єднаної Європи в найбільшу у світі економіку, засновану на знаннях.*

Для України питання інтеграції науки й освіти є важливим також і внаслідок специфічних для нашої країни обставин: національна економіка (як приватний, так і державний сектор) не здатна повною мірою забезпечити попит на наукові дослідження і розробки вітчизняних фахівців, тому інтеграція з освітою є природним засобом збереження і подальшого розвитку української науки.

Ефективною відповіддю на цей виклик є посилення вищих навчальних закладів, які поряд із власне освітньою активно займаються науково-дослідною та інноваційною діяльністю, – дослідницьких університетів. У сучасному світі «дослідницький університет» – це вищий навчальний заклад,

який не просто провадить наукові дослідження поряд із освітньою діяльністю, а й має значні успіхи у таких дослідженнях, і випускники якого самі стають провідними науковцями.

Ідеї повноцінного приходу науки в університети вийшли в Україні на перший план у середині 2000-х років як результат прагнення розбудувати сучасну інноваційну економіку, впливу прикладу зростання рівня інтегрованості освітньо-наукових систем країн ЄС на тлі європейських устремлінь України та закономірного бажання провідних українських ВНЗ виділитися із загальної маси та отримати реальну автономію.

2007 р. Урядом України було ухвалено Постанову «Про затвердження *Державної цільової науково-технічної та соціальної програми «Наука в університетах» на 2008–2012 роки»*. Програмою було передбачено створення при університетах науково-навчальних центрів, оновлення матеріально-технічної бази ВНЗ. Проте реалізацію програми можна оцінити як успішну лише дуже частково. Зокрема, за одним із найважливіших показників, реалізацією науково-технічних проектів за пріоритетними напрямками розвитку науки й техніки, Програма 2009-2010 рр. виконувалася лише на 15% (7 проектів з 50 запланованих), що, втім, не дивно з огляду на обсяги реального фінансування – близько 6 % від запланованого рівня.

У лютому 2010 р. Кабінет Міністрів України ухвалив Постанову «Про затвердження Положення про дослідницький університет». Присвоєння університетові особливого статусу дослідницького має на меті підвищення ролі університету як центру освіти й науки, підготовки висококваліфікованих наукових і науково-педагогічних кадрів, упровадження в практику наукових досягнень, технічних і технологічних розробок, реалізації разом з іншими вищими навчальними закладами та науковими установами спільних програм за пріоритетними напрямками фундаментальних і прикладних наукових досліджень для розв'язання важливих соціально-економічних завдань у різних галузях економіки. (Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2012 році. Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України <http://www.president.gov.ua/docs/posl.pdf> С. 165)

Іванюк І.М., молодший науковий співробітник відділу дослідження і проектування навчального середовища